DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08(195).35

Тимчик М. В.
https://orcid.org/0000-0002-0255-4707
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту, професор
Масол В. В.
https://orcid.org/0000-0002-5214-073X
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання,
доктор філософії
Линник А.М.,
https://orcid.org/0000-0002-0492-7685
старший викладач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних наук,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ РІШУЧОСТІ ТА ВПЕВНЕНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній статті розкрито зміст виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час навчально-тренувальної діяльності. Акцентовано на смислово-ціннісних пріоритетах освітнього процесу в ЗЗСО: підвищення ролі уроків фізичної культури та навчально-тренувальної діяльності; залучення учнівської молоді до різних видів фізкультурно-масових заходів, які передбачають напрацювання знань та навичок дій у надзвичайних ситуаціях; забезпечення фізичного розвитку та здорового способу життя учнівської молоді, які є невід'ємною засадничою складовою гармонійного розвитку людини та суспільства; виховання морально-вольових якостей учнів (зокрема, особистісної рішучості та впевненості), які є необхідними для успішної самореалізації та самоздійснення. Зазначено, що значну роль у вирішенні освітніх завдань, спрямованих на виховання особистісної рішучості та впевненості відіграє навчально-тренувальна діяльності, а саме її виховні можливості, які реалізуються через відповідне змістове наповнення.

Встановлено, що важливими чинниками виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час уроків фізичної культури, навчально-тренувальної діяльності є використання ефективних організаційно-педагогічних умов, змісту, технологій; контроль та настанови вчителів фізичної культури та керівники гуртків під час планування спільно із школярами фізкультурно-масових занять.

Ключові слова: *формування, виховання, особистісна рішучість та впевненість, молодші школярі, навчально-тренувальна діяльність, морально-вольові якості, уроки фізичної культури.*

Tymchyk Mykola, Masol Valeriia, Linnyk Andriy Fostering personal determination and confidence in younger schoolchildren during educational and training activities. *This article reveals the content of educating personal determination and confidence in younger schoolchildren during educational and training activities. The emphasis is on the semantic and value priorities of the educational process in ZZSO: increasing the role of physical education lessons and educational and training activities; involving students in various types of physical education and mass events that involve the development of knowledge and skills of action in emergency situations; ensuring the physical development and healthy lifestyle of students, which are an integral and fundamental component of the harmonious development of man and society; educating students' moral and volitional qualities (in particular, personal determination and confidence), which are necessary for successful self-realization and self-fulfillment. It is noted that a significant role in solving educational tasks aimed at educating personal determination and confidence is played by educational and training activities, namely its educational opportunities, which are implemented through appropriate content.*

It is noted that under modern conditions, the potential of physical education lessons in terms of fostering personal determination and confidence in younger schoolchildren has not been fully realized. This determines the relevance of the study and demonstrates the need for scientific understanding of the theoretical and methodological principles of fostering personal determination and confidence in younger schoolchildren during educational and training activities. It has been established that important factors in fostering personal determination and confidence in younger schoolchildren during physical education lessons, educational and training activities are the use of effective organizational and pedagogical conditions, content, technologies.

Key words: *formation, upbringing, personal determination and confidence, younger schoolchildren, educational and training activities, moral and volitional qualities, physical education lesson.*

Постановка проблеми. Актуальність досліджуваного феномену зумовлена рядом викликів, які постали перед українським суспільством та перед освітньою сферою зокрема. Актуалізувало ряд смислово-ціннісних пріоритетів освітнього процесу в школах: підвищення ролі уроків фізичної культури та навчально-тренувальної діяльності; залучення учнівської молоді до різних видів фізкультурно-масових заходів, які передбачають напрацювання знань та навичок дій у надзвичайних ситуаціях; забезпечення фізичного розвитку та здорового способу життя учнівської молоді, які є невід'ємною засадничою складовою гармонійного розвитку людини та суспільства; виховання морально-вольових

якостей учнів (зокрема, особистісної рішучості та впевненості), які є необхідними для успішної самореалізації та самоздійснення. Все це актуалізує потребу вивчення та аналізу досліджуваної категорії.

Засади застосування потенціалу навчально-тренувальної діяльності та фізичної культури закладено у нормативно-правовому забезпеченні: законах України «Про фізичну культуру і спорт», указах Президента України «Активні парки – локації здорової України» (2020), Концепції фізичного виховання в системі освіти України (1998); Державному стандарті освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В психолого-педагогічній літературі здійснено ряд досліджень, де значну роль у вирішенні освітніх завдань, спрямованих на виховання особистісної рішучості та впевненості відіграє навчально-тренувальна діяльності, а саме її виховні можливості, які реалізуються через відповідне змістове наповнення. Це, насамперед, дослідження: виховання впевненості у собі в здобувачів освіти засобами фізичної культури (Л. Канішевська, А. Линник, Н. Косенко, Т. Поліщук); виховання морально-вольових якостей учнів основної школи під час занять фізичною культурою (Я. Шматко, В. Луценко, та Д. Пігуль); формування особистісних якостей у юних спортсменів в процесі занять спортивними єдиноборствами (А. Артюшенко); організаційно-педагогічні умови виховання рішучості, цілеспрямованості та самовладання засобами фізичної культури (В. Кириченко, М. Тимчик, В. Масол, В., Н. Касіч); вплив туристсько-краєзнавчої діяльності на формування моральних якостей молодших школярів (В. Троценко, Сембрат).

Мета: розкрити зміст виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час навчально-тренувальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливу роль у вирішенні освітніх завдань, спрямованих на виховання й розвиток особистості школярів відіграє навчально-тренувальний процес та уроки фізичної культури, а саме їх формувальні можливості, які реалізуються через змістове наповнення та методичний інструментарій. Аналіз теорії та практики з досліджуваної проблеми свідчить, що за сучасних умов потенціал уроків фізичної культури щодо виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів не реалізовано в повній мірі. Це зумовлює актуальність дослідження й засвідчує необхідність наукового осмислення теоретичних і методичних засад виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час навчально-тренувальної діяльності [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

Значущість виховання особистісної рішучості відображено у таких роботах філософів, педагогів й психологів як: М. Андріяш, В. Андрущенко, А. Артюшенко, І. Бех, Д. Бінецький, С. Бульбович, М. Варій, О. Васюк, І. Вітенко, Г. Грибан, І. Дудник, К. Журба, С. Захарків, М. Зубалій, О. Зімовій, М. Зубалій, І. Зязюн, Н. Касіч, В. Кремень, В. Масол, Ф. Ніцше, С. Оріховський, Г. Сковорода, М. Тимчик, В. Шаповалова, А. Шопенгауер, Я. Шматко та інших.

Значимість виховання впевненості в собі у зростаючого покоління підтверджується у психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняних вчених (А. Артюшенко, І. Бех, О. Борисенко, Л. Глушко, С. Заєць, С. Захарків, В. Кириченко, Л. Канішевська, Н. Косенко, А. Линник, В. Луценко, Д. Пігуль, Б. Прядко, Т. Поліщук А. Руденок, Т. Левицька, О. Нижник, А. Марчук, С. Кондратюк, В. Ковальська, В. Масол, В. Маркіна, М. Мішечкіна, А. Сіренко, В. Сизоненко, І. Тернопільська, Г. Коберник, М. Тимчик, Н. Касіч, О. Швець, Я. Шматко та інші).

Цінними для нашого дослідження є наукові розвідки Л. Канішевської, А. Линника, Н. Косенка, Т. Поліщук. Дослідники вивчаючи проблему виховання впевненості у собі та рішучості в здобувачів освіти засобами фізичної культури встановили, що навчально-тренувальний процес має бути орієнтований не лише на фізичний розвиток, а й на формування морально-вольових якостей. Особливу роль у цьому відіграє фізкультурно-масова діяльність та уроки з фізичної культури, оскільки вони створюють широкі можливості для виховання особистісної рішучості та впевненості, впровадження ефективних педагогічних умов, інноваційного змісту та сучасних методів навчання. Вченими з'ясовано, що залучення учнівської молоді до навчально-тренувальної діяльності сприяє: вихованню впевненості у собі, рішучості, самовладанню, цілеспрямованості; формуванню ціннісних орієнтацій стосовно власного здоров'я; формуванню емоційної стійкості, уміння зосередитись на досягненні мети; формуванню бажання систематично відвідувати навчально-тренувальні заняття та уроки фізичної культури тощо [3].

Дотичними є думки щодо досліджуваного феномену в Я. Шматка, В. Луценка, та Д. Пігуля. Автори вважають, що навчально-тренувальний процес слід акцентовано спрямовувати на виховання морально-вольових якостей учнівської молоді. Оскільки засоби фізичної культури і спорту відкривають безмежні виховні можливості для впровадження нового змісту, сучасних методів та технологій у роботі з школярами. Дослідниками з'ясовано, що у процесі виховання морально-вольових якостей (впевненості у собі, особистісної рішучості та інших) учнів засобами фізичної культури і спорту слід враховувати такі рекомендації: покращувати в школярів знання та розуміння про необхідність виховання особистісної рішучості та впевненості; формувати в учнів усвідомлене хотіння займатися навчально-тренувальною діяльністю; формувати в учнів бажання та готовність досягати цілі через прояв рішучості та впевненості у собі тощо. При цьому, Я. Шматко, В. Луценко та Д. Пігуль акцентують, що дієвість виховних впливів щодо формування в здобувачів освіти морально-вольових якостей залежить від впровадження таких педагогічних умов як: підготовка учителів фізичної культури і тренерів щодо виховання рішучості та впевненості у собі; застосування педагогічно доцільних змісту, форм, методів і технологій; забезпечення взаємодії сім'ї та школи [10].

В. Кириченко, М. Тимчиком, В. Масол, В., Н. Касіч встановлено, що для ефективного виховання морально-вольових якостей (рішучості, цілеспрямованості, впевненості у собі, самовладання) у процесі фізичного виховання необхідно створити умови, які розкривають конкретні механізми виховного впливу навчально-тренувальної діяльності на становлення морально-вольової сфери особистості. Тому вчені виокремлюють такі організаційно-педагогічні умови: цілеспрямоване планування уроків фізичної культури та спортивно-оздоровчої діяльності з акцентом на розвиток вольової регуляції особистості школяра; створення мотиваційного середовища, що стимулює активність й ініціативність учнів у процесі спортивно-оздоровчої діяльності; особистісно зорієнтована взаємодія педагога з учнями; рефлексивний супровід фізичного виховання [4].

Вивчення та аналіз літератури дозволив встановити, що важливими чинниками виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час навчально-тренувальної діяльності є контроль та настанови вчителів фізичної культури та керівники гуртків під час планування спільно із школярами фізкультурно-масових занять (змагань), де школярі мали змогу:

- *здобути необхідні знання* (розуміння важливості бути рішучою та впевненою у собі особистістю у противагу нерішучій та невпевненій у собі у процесі реалізації поставленої мети; розуміння змісту особистісної рішучості та впевненості як підґрунтя приємних переживань у процесі ігрової й змагальної діяльності та інші),
- *формувати мотивацію до рішучих та впевнених дій* (формувати інтерес до навчально-тренувальної діяльності, занять фізичною культурою та змагань; отримувати приємне переживання від перемог в рухливих та спортивних іграх тощо; прагнення й хотіння досягати цілі, спортивного успіху, бажання відвідувати навчально-тренувальні заняття, уроки фізичної культури та брати активну участь в різних видах фізкультурно-масової роботи;
- *формувати волю до перемоги* (готовність молодших школярів до особистісної рішучості та впевненості у процесі рухливих і спортивних ігор; прояв волі у процесі навчально-тренувальної діяльності та реалізації поставленої мети);
- *розвивати уміння проявляти особистісну рішучість під час рухливих та спортивних ігор, змагань* (здатність до особистісної рішучості та впевненості у процесі ігрової й змагальної діяльності; здатність швидко та впевнено приймати рішення та діяти відповідно до них; уміння реалізовувати поставлену мету, активна участь в різних видах ігрової та змагальної діяльності тощо);
- *проявляти самопідтримку та самозадоволення від особистих успіхів, результатів* (самосхвалення у процесі ігрової діяльності та участі в змаганнях; самозадоволення від реалізації поставленої цілі у процесі ігрової та змагальної діяльності, радість за себе і за особисті результатів).

Висновки. Отже, розкрито зміст виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час навчально-тренувальної діяльності. З'ясовано, що значну роль у вирішенні освітніх завдань, спрямованих на виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів відіграє навчально-тренувальна діяльності, а саме її виховні можливості, які реалізуються через відповідне змістове наповнення.

Аналіз літератури дозволив встановити, що важливими чинниками виховання особистісної рішучості та впевненості у молодших школярів під час навчально-тренувальної діяльності є використання ефективних організаційно-педагогічних умов, змісту, технологій; контроль та настанови вчителів фізичної культури та керівники гуртків під час планування спільно із школярами фізкультурно-масових занять, де учні мали змогу: здобути необхідні знання; формувати мотивацію до рішучих та впевнених дій; формувати волю до перемоги; розвивати уміння проявляти особистісну рішучість під час рухливих та спортивних ігор, змагань; проявляти самопідтримку та самозадоволення від особистих успіхів, результатів.

Література

1. Артюшенко, А. О., & Гречуха , С. В. (2025). Формування особистісних якостей у юних спортсменів в процесі занять спортивними єдиноборствами. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (3(189), 21-26.
2. Гетьман, М. О., & Шматко, Я. В. (2024). Виховання морально-вольових якостей учнівської молоді в процесі занять бойовими мистецтвами. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (9(182), 81-85.
3. Канішевська, Л., Линник, А., Косенко, Н., & Поліщук, Т. В. (2024). Виховання впевненості у собі в здобувачів освіти засобами фізичної культури. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, (12(185), 94-97.
4. Кириченко, В., Тимчик, М. В., Масол, В. В., & Касіч, Н. П. (2025). Організаційно-педагогічні умови виховання рішучості, цілеспрямованості та самовладання засобами фізичної культури. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (6(193), 67-70.
5. Масол ,В. (2020). Особливості виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (5(125), 106-109.
6. Тимчик, М., Касіч, Н., & Шегімага , В. (2023). Виховання цілеспрямованості здобувачів вищої освіти у процесі секційних занять. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (3К(162), 405-409.
7. Тимчик, М., Масол, В., & Дорохова, О. (2025). Формування морально-вольових якостей в юних спортсменів засобами спортивних ігор. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (3К(188), 313-316.
8. Троценко, В., & Сембрат, С. (2024). Вплив туристсько-краєзнавчої діяльності на формування моральних якостей молодших школярів. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (6(179), 226-229.
9. Шматко, Я. (2023). Теоретичні аспекти виховання в старших підлітків впевненості у собі в процесі занять дзюдо. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (3К(162), 437-440.
10. Шматко, Я., Луценко, В., & Пігуль, Д. (2024). Виховання морально-вольових якостей учнів основної школи під час занять фізичною культурою. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (3К(176), 520-523.

References

1. Artiushenko, A. O., & Hrechukha S. V. (2025). Formuvannia osobystisnykh yakostei u yunykh sportsmeniv v protsesi zaniat sportyvnymy yedynoborstvamy. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (3(189), 21-26.

2. Hetman, M. O., & Shmatko, Ya. V. (2024). Vykhovannia moralno-volovykh yakostei uchnivskoi molodi v protsesi zaniat boiovymy mystetstvamy. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (9(182), 81-85.

3. Kanishevska, L., Lynnyk, A., Kosenko, N., & Polishchuk, T. V. (2024). Vykhovannia vpevnenosti u sobi v zdobuvachiv osvity zasobamy fizychnoi kultury. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (12(185), 94-97.

4. Kyrychenko, V., Tymchyk, M. V., Masol, V. V., & Kasich, N. P. (2025). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy vykhovannia rishuchosti, tsilespriamovanosti ta samovladannia zasobamy fizychnoi kultury. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (6(193), 67-70.

5. Masol ,V. (2020). Osoblyvosti vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (5(125), 106-109.

6. Tymchyk, M., Kasich, N., & Shehimaha , V. (2023). Vykhovannia tsilespriamovanosti zdobuvachiv vyshchoi osvity u protsesi sektsiinykh zaniat. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, 3K (162), 405-409.

7. Tymchyk, M., Masol, V., & Dorokhova, O. (2025). Formuvannia moralno-volovykh yakostei v yunykh sportsmeniv zasobamy sportyvnykh ihor. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, 3K (188), 313-316.

8. Trotsenko, V., & Sembrat, S. (2024). Vplyv turystsko-kraieznavchoi diialnosti na formuvannia moralnykh yakostei molodshykh shkoliariv. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (6(179), 226-229.

9. Shmatko, Ya. (2023). Teoretychni aspekty vykhovannia v starshykh pidlitkiv vpevnenosti u sobi v protsesi zaniat dziudo. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (3K(162), 437-440.

10. Shmatko, Ya., Lutsenko, V., & Pihul, D. (2024). Vykhovannia moralno-volovykh yakostei uchniv osnovnoi shkoly pid chas zaniat fizychnoiu kulturoiu. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (3K(176), 520-523.